

Riksspelmannen möjliggör gammal kulturtradition

Text: INGA HAMMARSTRÖM

Foto: SKELLEFTE-BILD

Vad är en riksspelman? Ideligen förekommer denna titel i trevliga underhållningsprogram i radio och TV, men vad som egentligen ligger bakom uttrycket känner få av oss till. Vi har sökt upp en av vårt lands ca 4.000 riksspelmän för att få klarhet och om vi väntat oss en fryntlig herre i knätofsar blev vi besvikna. Vår riksspelman, musikalärare Folke Larsson i Öjebyn, var en högst modern herre med ett konstnärligt pipskägg och sinnet öppet både för klassisk musik, som han ju undervisar i vid musikskolan i Framnäs, samt jazz och popmusik, som han genom barnens försorg blir förtrogen med.

Hur kommer det sig då att en människa med ett sådant allomfattande musikintresse hyser denna speciella svaghet just för folkmusik? Folke Larsson berättar att han vuxit upp tillsammans med den musiken. Han bodde som barn i Frykerud, en by mellan Karlstad och Arvika, där gamla spelmans-traditioner levde vidare och där det fanns en fela i nästan varje gård. Hans far var spelman Jonas på Näse som ofta var i elden när det spelades upp till bal i gårdarna. Folke Larsson har träffat många fina spelmän i sin da'r, många som spelade gudabenådat trots att de aldrig

lärt sig läsa noter. Notskriften är för övrigt inte det allena saliggörande när det gäller att nedteckna gamla låtar. De lever bäst vidare i traditionen, i sättet att spela och framföra dem. En låt kan klinga helt annorlunda när den spelas strikt efter noterna av en person som aldrig hört den spelas av en annan spelman.

Numera är Folke Larsson norrbottning och musikalärare vid Framnäs folkhögskola, där också hans hustru, sångerskan

Margit Larsson undervisar i sång. Litet sörjer han nog över att det finns så få spelmän i trakten. Varhelst ett par gamla låtspelmen samlas brukar det bli något som snarast kan liknas vid en jam session, där man spelar tillsammans och byter melodier. Det är nu inte så att norrbottningarna skulle vara mindre musikaliska eller oförmögna att skapa spelmanstraditioner än man är i andra landsändar. Det bara blev så när de stora väckelserörelserna drog fram över Nordsverige att dansmusiken betraktades som syndig och gamla vackra låtar föll i

glömska när allt färre människor spelade dem.

Hur bär man sig då åt om man vill bli riksspelman? Jo, man anmäler sig till Svenska Ungdomsringen för bygdekultur som har sitt säte i Stockholm och som varje år vid en riksstämman anordnar uppspelning inför en jury. I denna jury sitter för närvarande dr Nils Wallin, musikaläraren och spelmanen Røjås-Jonas Eriksson samt musikdirektör Ture Gudmundsson. Den som lyckas erövra silvermärket — vilket kräver mycket högt poängtal — utnämns till riksspelman.

På sin tid var det Anders Zorn som i början av seklet första gången samlade de sista

resterna av svenska spelmen till en stämman i Mora för att söka bevara den gamla folkmusiken. Även Karlifeldt engagerade sig livligt för denna sak. Så småningom, efter Anders Zorns bortgång, blev det Svenska Ungdomsringen som övertog organisationen. Ungefär 10—12 nya riksspelmen brukar utnämnas årligen och bland dem är det inte ovanligt att man finner flickor. Ofta är de som spelar upp inför juryn mycket unga — det är inte ovanligt med 14—15-åringar. Och alla riksspelmen tar på sig uppgiften att föra vidare den gamla svenska spelmanstraditionen och hålla vid liv alla de vackra och medryckande låtar som svensk folkmusik är så rik på.

l-
r-
n-
ta
e-
skilt
e att
t in-
liska
faller
alltså
idskt
gans
möte
t bör
d att